

dienst, gewelddadige onderdrukking van de geloofsbelijdenis, zoals die in den beginne en vooral ook in de jaren 1922 en 1923 gevoerd werd, wordt thans nagelaten (.....) De hemeltergende propaganda van den Bond der goddelozen bleef geoorloofd en begunstigd, maar te vuur en te zwaard het Christendom vernietigen werd toch minder tactisch geacht."

Correct meldde hij wat in de Russische grondwet staat:

„Ten einde den arbeiders werkelijke gewetensvrijheid te waarborgen wordt de kerk van den staat en de school van de kerk gescheiden. De vrijheid tot het voeren van godsdienstige en anti-godsdienstige propaganda wordt aan alle burgers toegekend."

Maar deze officiële neutraliteit van de staat is prof. Diepenhorst een gruwel. *„In beiderlei opzicht openbaart zich een gruwelijk despotisme. Scheiding van kerk en staat, niet om de kerk als eene zelfstandige publiekrechtelijke macht naast de staat te erkennen, niet om de kerk gelegenheid te geven zich naar haar innerlijk wezen vrij te kunnen ontplooiën, doch om die kerk te onderdrukken en te vermoorden."*

Geen erkenning

Gaan in de jaren twintig reeds tal van Westeuropese staten over tot erkenning van Sowjet-Rusland, met volledige instemming van de A.R.P. weigert Nederland diplomatieke betrekkingen aan te knopen. In 1935 nog stemt Nederland (met Portugal) tegen toelating van Rusland tot de Volkenbond. De vrees is dat internationale erkenning officiële gelegenheid zal openen tot het voeren van revolutionaire propaganda in Nederland, belangrijker nog: in de koloniën!

Als argument wordt aangevoerd, dat Sowjet-Rusland de rechten van minderheden niet eerbiedigt, *„speciaal het recht van geweten, welke rechten door de Russische godsdienstvervolgers met voeten worden getreden"* (A.R. Staatskunde 1935). Maar als in 1935 vanuit kiesverenigingen verontruste vragen komen over een reis, die de A.R. burgemeester van Amsterdam De Vlugt, naar de Sowjet-Unie maakt waarbij hij een scheepsbouworder verwerft, blijkt men niet tegen alle contact. *„Nu kan men wel beweren, dat handel op Rus-*

land deze godsdienstvervolgers begunstigt of althans degenen, die zich aan dit kwaad schuldig maken, in hun kwaad sterkt, doch zodanige bewering mist zelfs de schijn van bewijs", (A.R. Staatskunde 1935).

Niet verbieden

Als in 1933 in kiesverenigingen stemmen opgaan om de communistische partij in Nederland te verbieden, is het antwoord in A.R. Staatskunde afwijzend. Zover wil men (nog) niet gaan, maar mochten bestaande maatregelen ontoereikend blijken om het revolutiegevaar te keren, dan moet het wettelijk wél mogelijk gemaakt worden communistische verenigingen te verbieden en voor de openbare orde gevaarlijk geachte partijen uit het parlement te weren.

Aandacht wordt overigens nauwelijks in A.R. hoek geschonken aan de communistische partij(en) in Nederland. De beeldvorming over het communisme voltrekt zich op grond van berichten over Rusland.

Zelfs van polemiek is geen sprake met Nederlandse communisten. De milieu's waaruit anti-revolutionairen en communisten stemmen trekken, liggen ver uiteen. Nauwkeurig geeft de gereformeerde synode in 1936 aan van welke partijen wel enige zuigkracht wordt gevreesd op het Geref. kerkvolk. Onder kerkelijke tucht dienen te worden geplaatst C.D.U.-ers (de partij van Burkes, Schures c.s.) en N.S.B.-ers. Buiten het blikveld blijft al de S.D.A.P., laat staan de in 1909 daarvan afgescheiden communistische groepering.

De Nederlandse communisten verkeren in de jaren dertig in een bijna volkomen isolementspositie. De Communistische Partij Holland telt in 1933 vier kamerzets; daarnaast heeft in de Kamer zitting Sneevliet van de Rev. Soc. Arbeiderspartij, die zich tegen het „Stalinisme" keert. Men krijgt uit de A.R. literatuur uit die dagen niet de indruk dat er ook maar enige notie bestaat van wat er in die kringen omgaat. Grote beduchtigheid voor hen is ook niet waarneembaar. Wel is dit het geval voor de komeetachtige opkomst van Musserts in 1931 opgerichte N.S.B., die in 1935 acht procent van de kiezers blijkt te kunnen trekken en in 1937 de verkiezingen ingaat met de kreet „Mussert of Moskou".

cpn-tijdschrift over godsdienst en communisme

VU-magazine ging na wat alzo in de loop der jaren in het C.P.N.-tijdschrift Politiek en Cultuur geschreven is over het thema Marxisme en Godsdienst.

De nieuwe naam van het tijdschrift in 1935 hing samen met een nieuwe opstelling van de Nederlandse communisten, die alles te maken had met de opkomst van het fascisme, met name van Hitler-Duitsland.

Het signaal daartoe werd juli 1935 gegeven door Dimitrov op het wereldcongres van de Communistische Internationale in Moskou, die ook door Nederlandse afgevaardigden werd bezocht. De Russische communisten zijn terecht bezorgd over de Duitse herbewapening; men behoefde trouwens als Rus geen communist te

zijn om die te vrezen. Hitler had er in Mein Kampf geen doekjes om gewonden wat zijn bedoelingen met Rusland waren. Maar niet alleen Rusland, ook voor de westerse kapitalistische landen is Hitlers opkomst een bedreiging. Op het congres in 1935 krijgen de diverse communistische partijen het parool aansluiting te zoeken bij anti-fascistische krachten in hun vaderland naar het voorbeeld van Frankrijk, waar al een gemeenschappelijk front is gevormd van communisten en sociaal-democraten ter verdediging van het eigen vaderland tegen het opkomend fascisme.

Ook de Nederlandse communisten gaan in 1935 op de nationale toer. De naam van de partij „Communistische